

М. Краснікова,
науковий керівник – канд. екон. наук, доц. В.Г. Троян,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

СУСПІЛЬНИЙ ВИМІР ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Однією з трагічних подій, що стались у виробничому житті різних держав світу протягом ХХ ст., є аварія на 4-му енергоблоці Чорнобильської АЕС 26 квітня 1986 р., яка за масштабами її наслідків переросла у найбільшу техногенну катастрофу століття.

Екологічний вплив чорнобильської катастрофи поставив країну перед необхідністю розв’язання нових, винятково складних, великомасштабних проблем, що торкаються практично всіх сфер суспільного життя, багатьох аспектів науки та виробництва, культури та моралі.

Політична ситуація в країні та неможливість через масштаби катастрофи отримати повну інформацію про неї на початковому етапі відразу сформуvalи коло проблем, вирішення яких залежало від достовірності чи недостовірності наявного знання про ситуацію.

На жаль, в Україні немає жодної наукової структури, яка б цілеспрямовано вивчала в історичній ретроспективі проблеми й наслідки цієї катастрофи.

Незважаючи на значний доробок ядерників, і сьогодні немає остаточної думки про причини аварії. Офіційна точка зору, проголошена 1986 р., у наступні роки піддавалася сумніву, корегувалася різними комісіями, знову підтверджувалася, і знову спростовувалася. Різноманітних пояснень причин чорнобильської аварії набралось понад сотню.

Ситуація, що склалася на кінець радянського періоду, була охарактеризована Верховною Радою СРСР у Постанові “Про єдину програму щодо ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і ситуацію, пов’язану з цією аварією”, де зазначалося, що заходи, ужиті для ліквідації наслідків аварії, виявилися недостатніми. У районах, які зазнали радіоактивного забруднення, склалася вкрай напружена соціально-політична ситуація, обумовлена суперечностями в рекомендаціях учених і спеціалістів із проблем радіаційної безпеки, зволіканням із прийняттям необхідних заходів і в кінцевому підсумку втратою частиною населення довіри до місцевих та центральних органів влади. Крім того, станом на квітень 1990 р. не була завершена розробка довгострокової єдиної Державної союзно-республіканської програми ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, не було прийнятої

для широких верств населення загальної концепції безпечного проживання на забруднених територіях, що ускладнювало соціально-психологічну ситуацію, не було повної інформації про забруднення території радіонуклідами.

У постанові зазначалося, що десятки тисяч людей, які мешкали в зонах підвищеної радіації, станом на 1990 р. не відселені. Повільно розгорталося будівництво житла для переселенців. Мешканці постраждалих районів не були забезпечені в повному обсязі чистими продуктами харчування, товарами першої необхідності, належним медичним обслуговуванням.

Ситуація, що склалася, багато в чому стала наслідком неправильної оцінки на всіх рівнях державного управління, в центрі й на місцях, масштабів і наслідків аварії, слабкої координації дій, невиправданої монополізації досліджень та засекречування відомостей про радіаційну обстановку (особливо у 1986 р.), недостатньої поінформованості населення, а також відсутності уповноваженого державного органу, відповідального за проведення заходів із захисту населення від наслідків аварії.

Зі зруйнованої активної зони реактора в атмосферу було викинуто частки ядерного палива та радіоактивні елементи. Повітряними потоками вони були рознесені на сотні й тисячі кілометрів. Ці частки, осідаючи на поверхні, призвели до радіоактивного забруднення територій, негативно вплинули на довкілля та здоров'я населення.

Намагання проаналізувати суспільний вимір чорнобильської катастрофи з відстані 20 років дають підстави для невтішних висновків. Хоча в державі є певні досягнення на шляху подолання її складних соціальних наслідків, проте проблем залишається так само багато, як і на початковому етапі цього важкого шляху.

На жаль, на ситуацію з чорнобильською катастрофою та її наслідками й зусиллями з їх подолання абсолютно накладається народна мудрість про те, що в семи нянюк – дитина без догляду. Нині чорнобильською проблемою займаються відомства, які переживають постійні реорганізації й зміни керівників. Це призвело до того, що на чергову річницю аварії маємо невтішні результати, які засвідчили нездатність цієї системи управління конструктивно вирішити комплексну проблему, якою є чорнобильська.

Одним із багатьох трагічних соціальних наслідків чорнобильської катастрофи, який уже позначився на історичній долі українського етносу, стало зникнення з карти країни цілого регіону, багатьох

поселень прадавніх територій Полісся, що мали свою, притаманну лише їм культуру та духовність. Переміщення значних мас народу в інші регіони, зміни в адміністративно-територіальному устрої, пов'язані з цим, поставили перед державою нагальну необхідність порятунку історичної пам'яті про зниклий регіон, його культурну й духовну спадщину.

На жаль, соціальні проблеми, породжені чорнобильською катастрофою, продовжують залишатися невирішеними, а просування до їх розв'язання відбувається складним шляхом і низькими темпами. Загалом вивчення найбільшої техногенної катастрофи в історії людства ще довго залишатиметься актуальним завданням історичної науки.

Краснікова, М. Суспільний вимір Чорнобильської катастрофи [Текст] / М. Краснікова; наук. кер. В.Г. Троян // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє: зб. тез доповідей за матеріалами X науково-практичної конференції студентів (26 квітня 2007 р., м. Суми). – Суми: УАБС НБУ, 2007. – С. 73-75.